

De besynnerliga studenterna

Vad vill de radikala studenterna? Har de egentligen ett program? Pol mag Leif Vindevåg, ordförande i föreningen Heimdal, diskuterar teserna i en bok av George Kennan om Demokratin och vänsterstudenterna. Med utgångspunkt från Kennan jämför han förhållandena i USA med dem som råder i Sverige.

I slutet av 1967 skulle man inviga ett nytt bibliotek vid Swarthmore College. Invigningstalet hölls av George F Kennan, välkänd universitetsprofessor, vilken tidigare tjänstgjort som diplomat på en mängd platser i världen såväl i väst som öst. Redan vid uruppförandet väckte hans tal blandade känslor som uppenbart spelade över hela registret från samtycke till ogillande. När talet en dryg månad senare publicerades i New York Times Sunday Magazine under rubriken "Rebels Without a Program" tänkte det en ovanligt livlig insändardebatt. Till tidningen och direkt till Mr Kennan anlände omkring två hundra debattinlägg av varierande längd. Det var inte bara de utpekade studenterna med anknytning till den nya vänstern, respektive hippie- och flowerkulturen som hörde av sig. En mängd lärare och även personer som personligen stod helt utanför de aktuella kretsarna bidrog med synpunkter.

Mr Kennan har senare samlat ett urval av alla dessa opinionsyttringar i bokform tillsammans med sitt ursprungliga tal och en utförlig kommentar till de svar som erhöles.

Kennans huvudangrepp mot de unga är det klassiska konstaterandet att man handlar utan insikt och icke först skaf-

Bantam Books Q 3550, George F Kennan "Democracy and the Student Left" (1:25 dollar); finns även på svenska "Demokrati och de radikala studenterna" (Pan/Norstedts, pris 13:50).

far sig erforderligt faktaunderlag. Han förvånas även som så många andra av de stora kontrasterna mellan olika oppositionella grupper. Å ena sidan har man de tvärsäkra och militanta grupperna som kräver omedelbara förändringar av de saker man ogillar i samhället. Å andra sidan ser han flower- och hippiekulturerna vars medlemmar inte befattar sig med samhället utan isolerar sig i en egen värld ibland återfunnen i molnen kring olika stimuli. Den senare gruppen avfärdas egentligen mest med en blandning av medkänsla och skräck för att de så totalt missförstått situationen att de tror att djupare tillfredsställelse kan nås helt utan ansträngning.

Även från svensk synpunkt är det naturligtvis den sk politiskt medvetna gruppen som är den intressanta, dvs i detta fall de olika mer eller mindre militanta vänstergrupperna. Man spårar tydligt författarens diplomat- och politikerbakgrund när han skärskådar dessa grupper. Precis som här hemma är ungdomarna fullkomligt övertygade att man har rätt, att ens egen uppfattning egentligen omfattas av alla förnuftiga människor, att alla som inte tycker likadant är manipulerade av industrin osv. Denna självtillräcklighet är naturligtvis helt främmande för varje politiker som måste vädja till väljarnas förtroende. Då blir det som Kennan säger snarare frågan om en from förhoppning att utvecklingen skall visa att man ej hade alltför fel i sina antaganden.

Åsikterna modereras i vanliga fall inom ramen för den politiska aggregeringsprocessen som ju kännetecknas av ett givande och tagande där sanningen inte alltid återfinnes hos samma grupp. Den oppositionella ungdomen står dock helt utanför dessa processer och känner egentligen inte det politiska begreppet kompromiss. I det fall man stöter på det betraktar man det med yttersta förakt som ett utslag av feghet och korruption. Man håller sig med andra ord med den allra primitivaste av beslutsbilder som bara innehåller alternativen rätt eller fel. Följaktligen består deras värld egentligen endast av förtryckare och förtryckta vilket mycket klart framgår av synen på t ex Vietnamkonflikten respektive rasfrågan i USA.

Denna absoluta ovilja till kompromisser åt något håll leder naturligtvis till ett hopplöst låst ställningskrig. Den unga oppositionen uppnår även det tragiska att man på detta sätt tvingar många mellangrupper som s a s är parlamentariskt kritiska att inför de ohejdade attackerna solidarisera sig med den nuvarande samhällsordningen i all dess ofullkomlighet. Såväl i USA som här hemma har man kunnat konstatera att det är ett genomgående mönster att de kritiska ungdomarna står utanför partisystemen. Vanligen bryr man sig heller inte om att rösta, men en del säger sig (i Sverige) sympatisera med VPK.

Nu är det naturligtvis så att en hel del av de aktuella ungdomarna inte är röstberättigade av rena åldersskäl. Spe-

ciellt i USA där man genomgående har en något lägre ålder på collegeungdomen. Men detta kan inte vara hela sanningen eftersom det inte borde hindra "normal" politisk aktivitet. I strävan att påverka andra kan man ju även hävda att den egna rösträtten i viss mån sjunker i betydelse eftersom den till skillnad från påverkansmöjligheterna är begränsad i principen om en man en röst.

Intoleransen

En del av förklaringen till de utträdade åsikterna kan därför vara att de icke slipats av i en demokratisk process mot andra konkurrerande uppfattningar. Som en följd av tvärsäkerheten om att man själv har rätt kommer intoleransen mot oliktänkande. Samma tendenser har fö även kunnat märkas vid en del uppmärksammade tillfällen i vårt land. Med all rätt kräver man alla de friheter i åsiktsförmedlingen som det demokratiska samhället erbjuder — och utnyttjar dem till fullo. I samma andetag är man dock redo att söka förhindra spridningen av uppfattningar man ogillar. Detta senare kan innebära att man antingen i ganska fredliga former "principdemonstrerar" mot någonting, eller att man helt enkelt genom sit-ins och mötesstörningar förhindrar föredrag och liknande.

Vare sig man misstror den inre styrkan i sina argument, kamraternas politiska tro eller bara tänker i kors är det uppenbart att just detta agerande dragit

mycken kritik över studentvänstern. Utomstående kan inte förväntas visa större tilltro till grupper som så uppenbart saknar tolerans utan antyder ett än värre välde än det nuvarande.

När man tar del av inläggen från dem som försvarar vänstergrupperna i USA finner man snart vilka frågor som anses vara de verkligt betydande orsakerna till missnöjet. Förhållandena bland de färgade och fattiga i allmänhet i landet upptager ett stort intresse. Vidare vill man ha större inflytande över universiteten och man protesterar mot sådant som man anser vara frihetsinskränkningar. Sist men inte minst är man kritisk till Vietnamkriget, vilket genom kopplingen via värnpliktssystemet något diffust synes hota den egna situationen.

Genomgående visar många upp en ganska ohistorisk syn på problemen vilket starkt bidrar till att skapa en panikstämning. Kan man inte så gott som genast genomdriva sin lösning förefaller man tro att totalt kaos skall utbryta. Lika genomgående är tendensen att vilja isolera vissa faktorer som helt avgörande och aldrig räkna med delad skuldberda.

I frågan om de färgade och fattiga är det därför helt och hållet samhällets fel. Skulle man bara lyssna till kritiken måste slutsatsen otvetydigt bli att situationen absolut sett icke förbättrats sedan inbördeskriget. Man andas inte heller en stavelse om den effekt som uppstått genom en färgad inflyttning till

främst stadsregionerna i nordligare stater. Ingen kunde där förutse omfattningen av denna omflyttning och kommunerna har därför haft mycket små möjligheter att anpassa sin planering.

När det gäller universitetsförhållandena är det i USA liksom på andra håll medbestämmandet som är en kärnpunkt. Detta skall då sträcka sig till alla sektorer, sålunda inte bara den mera direkta undervisningen utan även universitetens finansiering, disposition av sina resurser etc. Som ett axplock av intressekonflikterna skulle följande kunna nämnas.

Man har varmt propagerat för en slags ras- och socialgruppskvoterad intagning till främst de mera statusbetonade universiteten. I de fall där man lyckats få igenom försök med detta har effekten blivit precis densamma som i Tjeckoslovakien där systemet förekom på 50-talet. Varje försök till objektiv intagning är dömt att misslyckas och man får ofta våldsamt heterogena undervisningsgrupper vilket starkt hämmar möjligheterna till meningsfullt arbete.

Vid amerikanska universitet är det vanligt att större företag får sätta upp en slags privata arbetsförmedlingskontor. På samma sätt bedrivs rekrytering av såväl stam- och som reservofficerare, ofta även kombinerat med träning inom sk ROTC-program. Trots att ingendera rör sig om uppsökande utan enbart är en passiv service öppen för den som vill kliva in och ställa frågor har man ofta

startat demonstrationer för att visa sitt ogillande. Detta senare är ett klart exempel på hur man knäsatte principen om åsiktsfrihet etc när man inte gillar just den aktuella åsikten/verksamheten.

Precis som i Sverige har man även angripit den forskning som sker på uppdrag av militären eller CIA. Som vi själva sett brukar man dock mera lufta sin kritik på principiella grunder och inte försöka klä den i form av en kritik att man tar resurser från andra områden. Kritiken sker även utan hänsyn till vad forskningen gäller, bara grundat på det faktum att man ej gillar beställaren. Speciellt i USA-fallet förtjänar detta att noteras. Tidigare har man nämligen kunnat låna CIA:s lite friare resurser till forskning helt utan försvarsintresse. Det har rört sig om en snabbare väg att få fram pengar än att gå via kongressen. Efter de senaste årens bråk har senatorer m fl nu satt stopp för detta, vilket nog inte alltid varit till förmån för forskningen i dess fria akademiska bemärkelse.

Ungdomen och kriget

Vietnam-kriget har länge intagit en central ställning i samhällskritiken inte minst i USA. Där tillkommer även för de manliga studenterna risken att själva bli indragna. Man måste nog i likhet med Mr Kennan hålla med om att denna senare fråga icke skötts exemplariskt. Den osäkerhet om framtida förhållanden som studenterna ställs inför är naturligtvis en psykologisk belastning. Det

är förståeligt att ungdomarna vill kunna planera sin egen framtid och inte ha hotet om en inkallelse som något som kan kullkasta alla planer efter examen.

Det råder dock ingen tvekan om att man bland kritikerna underblåst och spelat på denna osäkerhet. I förvånande många brevsvår och även andra debattinlägg gör man ett stort nummer av det fruktansvärda öde man tror väntar. Påfallande många talar om Vietnam så att det klart framgår inte bara att de räknar med att bli sända dit, utan även att de sedan skall komma hem i en grön plastpåse.

I praktiken är ju dock situationen en helt annan. Långt ifrån alla studenter inkallas. Av dem som inkallas kommer bara en mindre del till Vietnam. Av soldaterna i Vietnam är det långtifrån alla som deltager i direkta krigshandlingar, eller utsätts för sådana. Av denna sista grupp är det slutligen bara en mycket liten del som omkommer.

Kennan redovisar i en fotnot att han från tillförlitligt, dock här ospecificerat, håll fått veta att den sammanlagda risken för en student att bli uttagen till krigstjänst, hamna i Vietnam och dödas i samband med detta är c:a 30 på 100 000. Denna siffra kan då jämföras med risken för personer i åldern 15—24 år att omkomma i trafikolyckor. Den senare siffran var samma år (1967) drygt dubbelt så stor eller 69,6 per 100 000.

Intressantast är dock hela den bakomliggande synen på politisk verksamhet i

vid bemärkelse. Man kan inte undgå att förvånas över de uppenbart bristande insikter som skymtar bakom mycket av kritiken. Framför allt tycks ungdomsrevolutionärerna ha svårt att hålla ordning på begreppen när det gäller maktfördelningen i samhället. Man ser mycket ensidigt till den styrande maktfunktionen, främst regeringen, medan de lagstiftande och dömande instanserna inte alls förekommer i resonemanget.

Rebeller utan program

Det är också ur denna synpunkt man skall se Kennans anklagelse att de radikala studenterna är rebeller utan program. Kritiken om programlöshet brukar mötas med hänvisning till de mål man verkar för. Indirekt innebär detta att ungdomarna bara ser som sin uppgift att sätta bockar i marginalen — inte att skapa något nytt av bestående värde.

Man tycks helt förbise att det man uppfattar som galenskaper från administrationen oftast är helt följdriktiga beslut. Samma kabinetsmedlemmar måste förväntas fatta liknande beslut om samma situation återkommer i framtiden. Därför är det helt fruktlöst att bara sikta till ändringar av politiken utan att samtidigt förbättra den samhällsstruktur i vid bemärkelse som utgör bas för politiken ifråga. Eftersom de radikala grupperna envetet vägrar att demokratiskt fraternisera och vädja till väljarmassorna måste man nog tyvärr sia att de inte har stora utsikter till framgång. Snarare riskerar de att

gräva sin egen grav i ett fruktlöst ställningskrig där man alltmer avlägsnat sig från realpolitiken såsom väljarna uppfattar den.

Kanske är det den bristande politiska insikten som också är grund för den "naiva kompetensteori" som dessa grupper sprider över världen. Den västerländska politiska utvecklingen har gått mot en specialisering och stratifiering mellan olika beslutsorgan. Detta ses som en förutsättning för att uppnå administrativ effektivitet och för att man skall minska antalet kompetenskonflikter. I vårt tekniskt komplicerade samhälle har det blivit nödvändigt att överge tanken på "allting" till förmån för specialiserade beslutsorgan där man åtminstone är överens om vilka frågor som skall behandlas.

Dagens studenter tycks dock missuppfatta den förbättrade undervisningen i samhällslära som en uppmaning till omedelbar aktivitet. Alla frågor skall kunna diskuteras och beslutas i vilken instans som helst. Inget organ är för litet eller specialiserat för att man inte resolutionsvägen skall få torgföra sina patentlösningar på världsfrågorna.

Demokratiens krav

Mest beklämmande är egentligen att se exempel på hur i vårt eget land t o m konservativa grupper är beredda att av okunnighet offra de centrala principerna i den demokratiska parlamentarismen för att bjuda över sina radikala motståndare i demokratiseringsvilja.

Har man alldeles glömt bort varför vi lämnar ifrån oss makten på en viss tidsperiod till politikerna? Självklart skall man framföra sina åsikter, men kravet på omedelbart gehör är politiskt naivt. Meningen är dock att förtroendemannen satsar sin karriär på att hans uppfattning skall vara riktig — annars bör väljarna ta chansen att byta ombud.

Denna uppluckringstendens sprider sig tyvärr allt längre ned i skolformerna inte bara i USA utan kanske även i ännu högre grad i vårt land. Ingen tycks våga sig på en vettig gränsdragning mellan "participation" i frågor som berör en som t ex student och allmän lekstuga på kamraternas bekostnad. Försvaret brukar vara att man säger sig sprida en samhällsmedvetenhet i vidaste bemärkelse till övriga kårmedlemmar etc. Jag tvivlar på detta resonemang. Det finns inga bevis för att t ex kårtidningarnas referat om utrikesdebatterna i kårfullmäktige skapar större intresse än om de politiska studentföreningarna direkt skulle torgföra samma uppfattningar. Snarare tror jag att det finns en risk att många studenter i förakt vänder sig bort från allt vad kårerna gör efter dessa bevis på politisk hybris.

Det finns utan tvekan många exempel på bakvända tankegångar och oväntade positioner i dialogen mellan den radikala studentvänstern och det etablerade samhället. Själv finner jag det smått typiskt att det är Kennan och inte hans kritiker som framför det enda recept som rimligen kan ge ungdomarna

segern. Han säger sig vilja se ett helt nytt politiskt parti som inom det bestående samhällssystemet skulle verka för att lansera nya tankegångar. Detta skulle ske utan sneglande på om man kunde vinna omedelbar majoritet med dem eller ej. Syftet skulle vara att på lång sikt vidga det politiska intresset och medvetenheten och bereda marken för de förbättringar man föreslår.

Man skall kanske inte anklaga ungdomen i detta fall för att de inte har något sinne för tidsfaktorn. Ändå är det påfallande hur lite man beaktar sin starkaste bundsförvant nämligen just tiden. Ungdomarnas styrka är ju annars att de rimligtvis trots sin syn på Vietnamkriget kommer att överleva dem som nu

regerar. Har man bara den majoritet man påstår sig ha i sitt åldersskikt och ser till att vinna alla yngre grupper så kan inget hota en slutlig seger. Man behöver bara sitta ned och vänta ett eller annat decennium tills man uppnått en solid majoritet. Då kan man utan svårighet göra de parlamentsval och fatta de beslut man alltid velat.

Men varför väljer man då inte den metoden? Är man för rastlös för att vänta, eller tror man världen skall gå under innan dess?

Snarare är det nog så att man inte ens i de egna leden tror på att man skulle kunna stödja sig på en majoritet bland ungdomen.